

גיליון מורחב ומיוחד לרגל ראש השנה

מרבבה תורה

מרבבה חיים

ביטאון "ועד קביעת עיתים לתורה" דהסידי צאנז בארה"ק

מרבבה תבונה

בפתח השער

תקיעה גדולה

"אַז ס'איז קאַלט - בלאַזט מען נישט"

כך קובע משפט אידישאי עתיק יומין: כשמוגש מאכל קר - אין צורך לנשוף עליו כדרך שנושפים על מאכלים חמים כדי לצננם, כי הלא צונן הוא המאכל מעיקרו. הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע הסב את האמרה ולמד ממנה על תקיעת השופר ועל האוחז בקרן:

היה זה כשאל הקודש פנימה נכנס יהודי וקבל על כך שפרנסי העיירה הסמוכה, העבירוהו ממשרת 'בעל התוקע' בו הוא מחזיק כבר מספר שנים לא מבוטל, כשהסיבה היא סירובו המוחלט לטבול קודם התקיעות במקווה טהרה. הרבי התעניין אצלו מדוע הוא מסרב כל כך לטבול לטהרת נפשו והיהודי הסביר שגופו חלוש והמים קרירים ומפני הצינה הוא נמנע מלטבול.

באותה שעה קבע הרבי נחרצות: "אַז ס'איז קאַלט - בלאַזט מען נישט". כשהוא משתמש עם ההיגד על עניין תקיעת השופר, כאומר: "אם אכן אחוז צינה אחת, בלאזט מען נישט - לא תוכל לתקוע", כשדברי הקודש גם מלמדים על כך שהתקיעה מצריכה המון חום פנימי ורגשי הלב.

משך השנים כולו, דקדקו כל מקהלות ישראל לתור אחורי יהודי שקרירות וצינה הם בהגדרותיו, מילים של 'מוקצה'. ידעו כולם ש'בעל תוקע' לא יוכל לשמש כל דכפין או כל מי שידוע להפיק קולות

שעמד בחלחלה מורגשת, קרן האיל אחוז היטב בידיהו והוא תוקע לתוכו את נפשו הטהורה, הנקייה, המדוקדקת ומצורפת מכל סיג. לא פלא שראש הישיבה לא אבה לוותר עליו. האפיזודה החסידיית מבית מדרשו של ה'אמרי אמת' תאמה איפה להפליא למידותיו הנשמתיית של רבי יעקב משה. גם בשנים שה'בלאזער' היה חסר בו, התקיעות כבר לא היו צלולות כבשנים הראשונות, עדיין היו הן נסוכות בטוהר ייחודי. טוהרן של תקיעות הבוקעות מ'פה נקי'.

ולא רק התקיעות. יותר ממה שהרעידו התקיעות את לב המתפללים במניין החברוני הגדוש, הרעידו אותם הברכות שקדמו לתקיעות. כל המשלים המוכרים המספרים על הפלצות שכרסמה בכל אבריהם וגידיהם של העומדים לפני מלכי קדם, התגמדו והצטמצמו ברגע שקולו רווי הדמעה של רבי יעקב משה נשמע בהיכל: "ברוך... אתה... לשמוע... קול... שופר..." משך שנים רווחה בישיבה המעשייה על פיה היה שנה בה נפקד מקומו של רבי יעקב משה מהתפילה ומהתקיעות בהיכל הישיבה, מסיבות שונות. למחרת יום הדין היה מי שפנה אל רבי יעקב משה וציין: "עם התקיעות עוד הסתדרנו, שמענו ויצאנו ידי חובתנו, אבל הברכות שלפני התקיעות חסרו לנו... חסרו לנו מאד..."

מהתקיעות, פסגת עבודת ראש השנה, נלמד על היום כולו:

על מנת לצלוח את תפילות ראש השנה. על מנת שבקשות לבבנו יעלו ויגיעו עד כיסא הכבוד. על מנת שנזכה לשנה טובה ומתוקה, לכתובה וחתומה טובה; אנו צריכים להתייצב בראש השנה עם חמימות הלב.

המשך בעמ' ג >>>

ברכת השנים הטובות

ביראת כבוד ובחרדת קודש נאחל בזאת ברכת שנה טובה ומבורכת קדם עמוד האש ההולך לפני המחנה, מורה דרכנו ומאיר נתיבותינו, אשר מפיו אנו חיים ובצילו הטהור אנו חוסים

הוד כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ועם כ"ק מרן רבינו שליט"א יכלו בברכה

מגידי השיעורים שליט"א בכל בתי מדרשינו בארה"ק ובחול"ל, לומדי השיעורים הי"ו, הקובעים עיתים לתורה הי"ו, גבאי שיעורי התורה הי"ו די בכל אתר ואתר, תומכינו הנכבדים הי"ו הזוכים להגדיל תורה ולהאדירה ולכלל בית ישראל

שתהא השנה הזאת שנת עליה בתורה, שנת גאולה וישועה, גמר חתימה טובה לרחמים ולרצון, ויתקבלו תפילותינו לפני אדון כל, כהיום הזה נבוא ששים ושמהים להר הקודש בירושלים, בביאת משיח צדקינו בב"א

אמרכת 'ארכה תורה'

משה בן חיה אריס בורש

פנינים נפלאים

משלוח גבוה
בשולי ה'דף היומי'

מנחות דף ל.

• מצות כתיבת ספר • תורה בשותפות •

ידוע מה שהאריכו האחרונים בדין אלו שכותבים ספר תורה בשותפות, האם יוצאים ידי מצות כתיבת ספר תורה (ע"ן פתחי תשובה י"ד ער א).

ובשו"ת בית אפרים (חי"ד סג) כתב בזה: "אתיליד לי ספיקא אם יוצאין מצות כתיבת ס"ת בשותפות, והיכא דכתב כל אחד מקצתו לא מביעיא לי דלא גרע מהגיה בו אות אחת דאמרין מעלה עליו כאילו קבלה, כי מביעיא לי אם שכרו לכתוב להם ס"ת בשותפות אם כל אחד יוצא וכו'". מבואר שעכ"פ ברירא ליה שבאופן הנהוג, שבסיום הכתיבה מתאספים כל בני הקהל וכל אחד כותב אות, בכה"ג בודאי יוצאים ידי מצות כתיבת ס"ת.

אכן יש שהשיגו על הבית אפרים, דהגיה אות אחת אין יוצא ידי חובתו אלא כשקנאו ו'כולו שלו', אבל בס"ת של אחרים אפילו כתב כולו - אין יוצא ידי חובתו, וכמבואר בתוס' בסוגייתנו (ל) דמה שאמרו 'אם הגיה אפילו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו', אין הכוונה במגיה בס"ת של אחר אלא קאי אלווקח ספר תורה והוא שלו עיי"ש, וממילא כיון שאין יוצא ידי חובתו בשותפות לפי שחציו אינו שלו, אף שהוא כתב כולו אין יוצא ידי חובתו, עכת"ד.

ברם מלבד שאין כדאי בזה לחלוק להלכה על הבית אפרים אשר מפיו אנו חיים, וכל ספריו נתקבלו להלכה ולמעשה בלי פקפוק (וידוע כמה רב גובריה, שהיה מחכמי הקלויז בבראד, ואף החתם סופר בתשובותיו בכמ"ק מתייחס אליו ביראת הכבוד. ואז"ז מצאנו ז"ע התפאר שיש לו סמיכה מהגרא"ז), הרי שגם לא ירדו לעומק הבנת דברי קדשו.

'הגיה בו אות אחת' - די מה שחלק מהס"ת שלו

כי הנה בעיקר הדבר שלא יועיל כתיבה ע"י שותפות, יש שכתבו מדכתיב כתבו לכם (ע"ן פרדס דוד ח"ב בפלפול על סוגיין במנחות), אך כבר כתב המנחת חינוך (מצוה תריג) שאין לנו לדרוש בזה מעצמינו כיון שבכמ"ק בש"ס מצינו שהצרכי לימוד מיוחד למעט שותפין, ובכמה דברים שותפין הוה בכלל 'לכם', ואין הדבר מסור אלא לחכמים (וע"ע בבית אפרים שם).

ויש לומר דמשום מצות 'כתבו' החיוב מוטל על כל אחד ואחד לכתוב, וכלשון הרמב"ם ריש הלכות ס"ת (ז א) מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו וכו' ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו וכו'. וזה כמו הנחת תפילין שכל אחד מחוייב בפ"ע במצות וקשרתם לאות על ירך וגו' (וע"ן ערוך השולחן ער יא, וע"ע בדעת קדושים שם ססק"א ובהגהת הקדש מנחות ל א ד"ה ואר"י בר אבא).

ולכן כיון שאמרו בסוגייתנו ד"אם הגיה בו אות אחת - כאילו כתבו', פשיטא ליה להגאון בעל בית אפרים דהוא הדין בשותפים שפיר דמי כשכל אחד כותב אות אחד [מלבד מה שיש לכ"א שותפות בכל אות ואות], ואין זה דומה כלל להגיה בס"ת שאינה שלו, שהרי כאן באמת יש לו ג"כ חלק בקלף, ואין לנו לחדש דרשה מכח 'לכם' דבעינן שיהא 'כולו שלו', והחשרון אם כן אינו רק מפאת 'כתבו', ומאחר שהוא מגיה אות אחת שבאופן זה נחשב 'כאילו כתבו', שפיר יוצא ידי חובתו.

מלבד זאת יש לדון בגוף הדבר דהגיה אות אחת זה רק בספר תורה 'שלו', דהנה בלשון הש"ס שלפנינו - 'אם הגיה אפילו אות אחת', ובשטה מקובצת (אות ג) הגירסא - 'הגיה בו אפילו אות אחת', וכן הוא בתוס' הנ"ל, ולזה פירשו דקאי על המימרא הקודמת לענין ס"ת שלקח מן השוק ע"ן שם, אמנם לפי הגירסא שלפנינו שלא כתוב 'בו', משמע דמיירי בכל ספר תורה, אף שאינו שלו, דמ"מ כיון שהגיהו מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו.

'כאילו כתבו' - מצוה קצת או מצוה בשלימות

אך עדיין יש להסתפק אם בהגהת אות אחת מקיימים אכן מצוה גמורה של כתיבת ס"ת. וראיתי בטהרת הקודש (בסוגיין, ד"ה אמר רב ששת) שהביא ממ"ש הט"ז (י"ד ער א) דבהגיה אות אחת זה ממש ככותב, וכתב דאין זה מוכרח מן הגמרא, דנהי דאמרין אם הגיה אפילו אות אחת מעלה עליו 'כאילו כתבו', אעפ"כ בכל דוכתא דאתמר כה"ג אין הנדון השני דומה לראשון רק במה שיש בראשון גופא, אבל לא במה דחשבינן תוספת מעלה בראשון עיי"ש.

ולפענ"ד הן אמנם כי דברי טעם דיבר בגאונותו, כי מלשון הגמ', וכן ברמב"ם (ז א) שנקט הרי זה 'כאילו כתבו כולו', אין הכרח דהוי דומה ממש, די"ל 'כאילו כתבו' היינו בעיקר קיום מצות הכתיבה, אבל לא שזה בדומה לו ממש בכל ענינים שנאמרו בכתיבה.

אך מה אעשה שהט"ז לא מלבו דיבר זאת, אלא העתיק לשון הטור שם שכתב, כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת 'כאילו קבלה מהר סיני'. וכן בלבוש שם (סוף סעיף א), וכן וכו' והגיה אותה אפילו אות אחת הרי הוא ג"כ 'כאילו קבלה מסיני'. ולשון זה הוא ממש כלשון הש"ס בסוגייתנו לענין הכותב ספר תורה שלם בעצמו - 'מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני'. הרי לפנינו עוד שני עמודי עולם מרבתינו הפוסקים דס"ל שאין חילוק בין כותב כולו לבין הגיה בו אות אחת, אלא בהגיה אות אחת נמי קיים המצוה בשלימות.

עכ"פ הבית אפרים שפתינו ברור מללו שיוצא בזה, ובהיות כן אין ספק שמנהג ישראל תורה, (וכן כתב גם בפרדס דוד שכך המנהג), ויציבא מלתא דנא אשר ראינו משנות דור שבני חבורות חברו להם יחדיו לכתוב ס"ת כשכל אחד כתב אות בסיומה, ובה יצאו ידי חובת מצות כתיבת ספר תורה בלי שום פקפוק. (שו"ת דברי יציב חלק יורה דעה סימן קע)

נו"נ ע"י הרב יעקב מרדכי טויב שליט"א

נוכל לסמוך על גדולי ישראל ויהיה עלינו להכין את עצמנו לקראת בוא יום ה' הגדול והנורא, ופותרים בתשובה ובמעשים טובים. ימים חולפים ויום ראשון של סליחות אתא ובא, שוב מתעוררים הרבה מבני ישראל לתשובה, אך עוד ישנם אשר עדיין במצולות העולם הזה נתונים ומסתמכין על הצדיקים ושליחי הציבור שיעיתורו בעדם. אך בהגיע ערב ראש השנה, שומעים כל בני ישראל את הצדיקים ושליחי הציבור האומרים 'אין בי מתום', כי אין לך מי שאין עליו מורא הדין, ואף מלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו ויאמרו הנה יום הדין, לפקוד על כל צבא מרום בדין, כי לא יזכו בעיניך בדין. וכבר מבין כל אחד מישראל שעליו לרצות את בוראו בתשובה, תפילה וצדקה.

זה אשר אנו רומזים בפסוקי המלכויות: שלוש מדרגות יש בתשובה, והיא בישורון מלך ראשית שבים אל מלכותו ית', הצדיקים הנקראים בשם 'ישורון'. לאחר מכן בהתאסף ראשי עם ראשי העם, בעלי הלבב שבים בהתקרב הימים הנוראים. אך בעת בוא יום הדין, אזי יחד שבטי ישראל שבים אל הבורא ית'.

מלכם, הכפיר. יצאו החיות אחריו בדרכם אל המלך, עודם מהלכים כברת דרך, פונה השועל אל החיות ואומר, מפני אימת המלכות שכחתי חמישים מדברי המשל ומליצה, רובן של החיות עוד הסתמכו על המשלים הנותרים, ואך מיעוטן החלו להכין לעצמן דברי משל ומליצה משלהם. החיות הילכו עוד מעט, שוב פנה אליהם השועל בהתנצלות מאחר ותוקף מוראה של מלכות השכיח ממנו חמישים משלים נוספים, מששמעו החיות כך שוב התחלקו לקבוצות נפרדות, כאשר חלק מהחיות עדיין עסוקים בהבליהם ומסתמכים על השועל בלבד, ואילו חלק האחר החלו מכינים את עצמם בדברי שיר משל ומליצה שיהיה להם מן המוכן בבואם לפני המלך. משנכנסו אל חצר בית המלך, הסתובב השועל ואמר לחיות, יראת המלכות אופפת אותי ושכחתי את כל משלי, ועתה גשו נא אל המלך כל אחד בפיו ובכוחו, לבקש רחמים כעני בפתח.

הנמשל הוא, שמשך השנה כולה שוגים אנו בדרכי היצר ואיננו נסמכין אלא על גדולי וצדיקי הדור המדקדקים בקלה כבחמורה, אך בהגיע חודש הרחמים והסליחות, יש מאתנו המבינים שכבר לא

מרבה לספר

מעשיות מבתי גוואי של לומדי התורה

לרצות בוראנו בתשובה

ע ל פי משל נחמד, ביאר כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל, משמיה דאבואה כ"ק הגה"צ מהרי"ד ליפשיץ מאונגוואר זצ"ל פסוקי מלכויות - ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל.

בשדי יער מקום משכן חיות ברא, התכנסו כל בעלי החיים אצל השועל וביקשו ממנו, הלא אתה החכם מבין החיות, בוא נא עמנו לפני הארי, מלך החיות, מאחר ורוצים אנו להתנצל על מעשינו הנלוזים, לבקש מאתו סליחה ומחילה על כל מה שהמרינו את פיו, ולקיים את מלכותו עלינו בתוקף. השועל קיבל את בקשתם והכין את עצמו במאתיים מיני משל ומליצה ישרה להמליץ על חיות השדה לפני

אמרות טהורות ופנינים יקרים מדשן אמרם של גדולי וצדיקי החסידות זי"ע, על פסוקי ותפילות סדר ה'מלכויות' שבתפילת מוסף של יום הזיכרון

לְהַפְנֹת אֵלַיךְ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ

שנה אחת עת התפלל הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע ועבר לפני התיבה בתפילת המוספין של ראש השנה; משפתח בתפילת 'עלינו לשבח' שבמלכויות, והגיע לתיבות להפנות אליך כל רשעי ארץ הרים קולו בשאגת ארי, וצווח: "כל רשעי ארץ... און איך אויך! און איך אויך!" כלומר, אף אני בין רשעי הארץ, כך בענוותנותו הטהורה... בהלה רבה נוצרה בבית המדרש, והוצרכו להעיר כמה אנשים שנפלו בעילפון...

(מזקנים אתבונן עמ' שלו)

וּבְתוֹרַתְךָ כָּתוּב לְאָמֹר: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד

ביאור נפלא השמיע הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע בתיבות הללו: ובתורתך בתורה הקדושה שבכתב ושבועל פה כתוב לאמר כתובים הלכות שונות הנוגעים לחיים המעשיים, כגון שנים אוחזין בטלית; שור שנגח את הפרה; דינו מיגו וכיוצא

מתחת. באות ד הוא נותן כוונתו על ארבע כנפות הארץ וממליך את הבורא למעלה ולמטה, על כל העולמות כולן... בתוך המולת ההמלכה הלזו, יתכן שישכח האדם נקודה אחת קטנה, והיא: להמליך את הרבונו של עולם גם על עצמו - - - (שמן ראש' פורים תשס"ג)

לֹא הִבִּיט אֶון בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל

שח כ"ק הגה"צ רבי יהודה'לע מדזיקוב זצ"ל: בנוסח המלכויות בבית וז'ניץ, הרי שביום ראשון של ראש השנה, הנוסח בתיבות לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל הוא בניגון של תחינה והפצרה, שאנו שואלים ומבקשים מאת המלך הקדוש שלא יביט לעוונותינו. אך ביום השני הנוסח הוא בתנועה של צעקה, כי ביום השני אין אנו מבקשים, אלא אנו אומרים בתקיפות, ריבונו של עולם, אם ילך מיט גוט'נס בדרך של בקשה הרי טוב, ואם לא תקבל תחינתו נאמר לפניך בתקיפות, אל תביט אל עוונותינו לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל! אמירה ולא בקשה. (זכרון יהודה עמ' עה)

ה' אֱלֹהֵינוּ עֵמֶו וְתוֹרַתְךָ מֶלֶךְ בּוּ

כך התבטא הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע: ה' אלוקיו הקב"ה עמו נמצא ושוכן עם כל יהודי ויהודי מבני ישראל, ללא יוצא מן הכלל. אך ותורתך מלך זה שיהיה אף לאדם דביקות בבוראו, זה כבר תלוי בו באדם עצמו, כפי עבודתו. (ילקוט יגדיל תורה ח"ד עמ' שכח)

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד

יש מאמר מהגה"ק רבי ישראל מסלנט זי"ע - אביר המוסר. כאשר יהודי אומר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד ומכוון באות א של 'אחד' שהקב"ה הוא אלופו של עולם, יחיד ומיוחד. באות ח הוא מכוון שהקב"ה הוא המושל והמולך בז' רקיעים ועל הארץ

רשות, דהרי איכא התם מצות חינוך. וע"ע להגרי" ענגיל בציונים לתורה (כלל כה).

ואבקש רק להוסיף ולהסביר את הנלע"ד בכוונת כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהוא עפ"י הרא"ש בנדרים ד: ד"ה קא שריא) שכתב ב' טעמים שאכילת קדשים מצוה היא (א) דכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם (ב) ועוד שלא יבואו לידי נותר, עכ"ל.

והיינו שבוודאי על ידי שניהם מצוה קעביד, אלא שבטעם הראשון המצוה הוא בעצם האכילה, ובטעם השני המצוה הוא רק התוצאה, במה שהקרבת נאכל, וממילא לא בא לידי נותר.

ושני חלקים אלו מחלק כ"ק אדמו"ר זי"ע בין היום ובין הלילה, דאע"פ שבכל אכילת קדשים גם ביום וגם בלילה מקיים מצות אכילת קדשים, מ"מ ביום הוא מקיים עיקר המצוה שיש בעצם אכילת הקרבן, ובלילה הוא מקיים רק את המצוה בחלק התוצאה שלא בא לידי נותר.

ונמצא ממילא שאכילה זו של הלילה, אע"פ שמקיים בה המצוה שמצד חלק התוצאה שלא בא לידי נותר, מ"מ מצד המצוה שיש בעצם אכילת קדשים אין אכילה זו אלא בגדר היתר ורשות שנתנה תורה.

ואני תפילה "שלא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי".

היום, עדיין יהיה מצווה מן המובחר לאכול בעוד יום ולא להמתין ללילה, ע"כ דברי מרן זצ"ל בביאור דברי החכם צבי.

סיכומו של דבר, אכילת שלמים בלילה דומה לאכילת שלמים ביום השני. לכן כמו שיש מצווה אכילת שלמים ביום השני כך יש מצוות אכילת שלמים בלילה. אך מצווה מן המובחר לאכול ביום הראשון, ודייקא ביום הביטוי "רשות" המופיע בדברי יציב אין פירושו שאין באכילת קדשים מצווה.

ברכה
משה שמעון ראטה
בני ברק

••••

תגובת כותב המכתב הרב י.ח.ב.:

תשואות חן חן לר"מ בית מדרשנו בבני ברק הרה"ג ר' משה שמעון ראטה שליט"א על הבהרת הדברים, הנכונים והצודקים. באמת כדבר הזה מצינו בכמ"ק, יעויין בקונ' הפוך בה והפוך בה' שהביא כן משו"ת תשב"ץ (ח"א ריש סימן ק) לר"א שמחת יו"ט רשות היינו שהוא מצוה ולא חובה, וכ"מ בתוס' ר"ה (לג. ד"ה הא) דרשות הכוונה דכלפי החיוב הגמור הוי

הבהרת דברים האניין מן אכילת קדשים.

הברכה והתודה לעורכי ומפצי הגיליון הנכבד "מרב תורה".

ראיתי בגיליון רע"א (פרשת שופטים) מכתב למערכת בעניין ביאורו של מרן זצ"ל את דברי החכם צבי בעניין זמן אכילת קדשים (שו"ת דברי יציב או"ח ס' נ"ג).

אבקש להעיר כי אין כוונת מרן זצ"ל שאין מצוות אכילת קדשים בלילה. כוונת מרן לבאר את דברי החכם צבי (ס' קנ"א), על פי דברי הרמב"ן (ויקרא ז' ט"ז) שיש הבדל בין אכילת שלמים ביום הראשון ליום השני. היינו שלדברי הרמב"ן יש מצווה מן המובחר לאכול דייקא ביום ראשון ולא להמתין ליום השני. כך יהיה הבדל בין אכילת קדשים ביום לאכילת קדשים בלילה. על אף שהלילה הולך אחר

<< המשך מ'פתח השער'

אנו צריכים להתייצב עם פה נקי, עם אותו פה עליו מכריז האור החיים' הקדוש "פה של לומדי תורה, כמוהו ככלי שרת".

לו נגיע בחמימות ולא בקרירות הנובעת מחוסר

"בשנת תשע"ט, לא יהיה יום שיעבור עלי מבלי לקבוע עתים לתורה!"

והקב"ה?

אב רחום הוא, בטח יחתום דיננו לטובה ולברכה. לחיים טובים ולשלום.

תיבות של גמרא המבעירות את הלב; לו נתייצב עם פה שלמד עוד ועוד דפי גמרא וסימני שולחן ערוך בשנה החולפת, ודאי נזכה שהתורה, הסגורית הטובה ביותר, תלמד עלינו זכות.

ואם לא זכינו? - נקבל על עצמנו, נאמר כלפי שמיא:

סימנא מילתא היא

ביאור נוסח ה'יהי רצון' בעת אכילת 'סימנא מילתא'

עפ"י כתבי ואמרי קודש כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע

מלמעלה, יסתלקו על הארץ מתחת, בעולם הזה, ולא יטרידונו מעבודת השי"ת.

עוד יש לבאר

הכוונה על המצוות שעשינו, שירבו על ידי מצוה גוררת מצוה (אבות ד ב) ופירות פירותיהן של המצוות, או תלמידים הגונים שנתהוו מפעולותינו, וזה הריבוי.

עוד יש לבאר על המצוות אשר נעשה מכאן ולהבא. דהנה במצוות התורה ישנם דברים שהאדם עושה בעצמו, ובוודאי גם מצוות אלו אין ערוך לגודל השכר של כל מצוה ומצוה ועין לא ראתה אלקים זולתך, אבל גדול פי כמה שכר מצוה בדברים שעושה עם אחרים, וכגון המלמד את חברו תורה או שמעורר אותו בדברי מוסר וחיזוק, אשר מתוך כך חברו הולך ולומד תורה או עושה מצוות ומעשים טובים, ונמצא דכל אותן המצוות ועשיות שחברו עושה, וגם כל התוצאות הטובות שיהא נצמח מזה לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות, הכל נזקף גם לזכותו של זה המעורר כאילו הוא בעצמו עשה ופעל כל זאת.

ועל זאת בקשתנו, יהי רצון **שירבו** זכויותינו, שהשי"ת יזמין לידנו מצוות כאלו שיש בהם זכות הרבים, ושבשנה הבאה עלינו לטובה יהא לנו סייעתא דשמיא ועזר ממעל שהפעולות שלנו יתרבו מאליהם, דאפילו בשעה שאדם ישן על מטתו יתכן שיהיו זכויותו מתרבים מאליהם על ידי שבשעה זו יושב אחד בבית המדרש ולומד מכח השפעתו, ומתוך כך ירבו זכויותינו לאין שיעור וגבול.

"כרת"

"שיכרתו שונאינו"

שיכרתו הקליפות והסטרא אחרא בשורשם למעלה. ע"ד שמצינו באבות (ד) העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד, וע"י התשובה יכרתו.

"סילקא"

"שיסתלקו אויבינו ומשטיננו ומקטרגנו"

על ידי שיכרתו בשמים בשורשם ויתבטל כוחם

קרא

"שיקרע גזר דיננו, ויקראו לפנך זכיותנו"

צל"ב ענין קריאה זו. וכן בפיטו ונתנה תוקף, ותפתח את ספר הזכרונות 'ומאליו יקרא', ובפשטות אין מובן לזה שיקרא מאליו.

ואפשר דהנה חותם יד כל אדם בו וכותב חותם שם שעשה עבירה, ואח"כ כששב מאהבה לא נרשם שם מעשה מצוה, אלא שהעבירה נשאר כתוב וקוראים וחושבים זאת למצוה (וזה כעין פסוקים דקריין ולא כתיבן בנדרים לז:). וזהו שאמר 'ומאליו יקרא', היינו דלא כמו שכתוב, והבן.

ומבקשים שיקרע גזר דיננו, היינו דאף שעשינו עבירות ונכתבו בספר הזכרונות יקרעו, ויקראו מהם זכיות.

עוד יש לבאר הכוונה על המצוות שעשינו, שלא ילשינו המשטינים עלינו שהמצוות שלנו אינם טובים, וזה **'ויקראו'**, וכמו ויקראו ספרי המלך (אסתר ג), [היינו בעל כרחם, וזאת מצד] שאנו עכ"פ מלאים מצות כרימון לפי מעמדנו ומצבנו, וזה **'זכיותנו'** דייקא.

"רוביא"

"שירבו זכיותנו"

לכאורה צל"ב איך ובמה יתרבו. ויש לבאר הכוונה עד"ש ביומא (פ:), דבתשובה מאהבה זדונות נעשות כזכיות, ומבקשים שנזכה לשוב מאהבה שהזכיות ירבו ע"י שהעבירות ייהפכו לזכיות. וירבו ויקראו זכיות כל בית ישראל להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום אכיה"ר.

[ובמרדכי (ריש יומא) הנוסח שאוכלים 'רוביא' - **כדי שירבו נכסינו**, ואפשר ע"ד דאיתא דאף ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל במצוות שנעשו ע"י תשובה מאהבה איכא שכר בהאי עלמא, וזה הכוונה שע"י שירבו זכויותינו בכוח תשובה מאהבה, ממילא ירבו נכסינו בשכר המצוות].

"תמרים"

"שיתמו שונאינו ואויבינו"

שלא יהיה להם זכר ושם ושארית, שזה שייך אחר ה'הכרתה' וה'סילוק', שלא יגדלו שוב משרשים אחרים אחריהם.

ובעמקות יותר יש לבאר, ד'יתמו' מלשון 'תמימות', הולך בדרך תמים. ומבקשים שנזכה לתשובה במדרגה גבוהה ביותר, שהמקטרגים שנבראו לא יכרתו אלא 'יתמו' ויתהפכו הם עצמם לטובה, וכעין מ"ש ביצה"ר שהפכו לטוב (עין ירושלמי סוף ברכות).

[יסוד הפירוש הנ"ל הוא עפ"י לשון המאירי (הוריות יב): 'כרת' - יכרתו שונאינו, ר"ל שונאי הנפש והם העונות, 'סלקא' - יסתלקו עונינו, 'תמרי' יתמו חטאינו עיין שם, הכל על ענינים רחניים. וכן בכלבו (סי' סד, דף כט טור א): סלקא וכו' - שיסתלקו עונותינו ויסתלקו שונאינו וכל מבקשי רעתנו. וכיוון לזה הפמ"ג (משבצות ס"ק א) 'כרתו שונאינו' - יש לפרש עונות נבראים מקטרגים.

ואפשר דהא דאין אנו מזכירין בפירוש דשונאינו הן עוונות וחטאינו, הוא על פי הזוה"ק (פרשת תצוה דף קפו. ובאור החמה שם) שאין מזכירין חטא בראש השנה, ואומרים זה רק בדרך רמז].

רמון

"שנרבה זכויות כרמון"

יבואר עפ"י הידוע שכל דבר רע יש בפנימיותו מדה טובה (והאריך מזה זקה"ק בתחלת ספרו י"טב פנים). ובחגיגה (טו) ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, ועד"ז אמרו בעירובין (טו) פושעי ישראל מלאין מצוות כרמון והבן. ולזה אומרים שנרבה זכיות כרמון, שיש בו תוכיות ופנימיות, וכך גם במקטרג יש בו תוכיות ופנימיות דקדושה, וע"י תשובה מאהבה כולו הפך לקדושה, והבן.

תפוח

"שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה"

לרמז שאף שהתפוח עצמו טעמו ערב, מכל מקום בשביל תינוק יש צורך להטבילו בדבש כדי שיתרצה לאכלו ויערב לו יותר.

כן אנו קצרה בינתנו מלהרגיש בנועם מתיקות

התורה והמצוות אם לא תהיה לנו שנה טובה ומתוקה כדבש, ואם לא נחזה בנועם ה' לא נוכל לעובדו כראוי.

על כן אנו מבקשים כעת בבוא ראש השנה, שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה כדבש, לא שיהיה בבחינת חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד). כי רק על ידי השפעות טובות יתהפכו לבב האנשים לטוב. כי אם רק נותנים להם די מחסורם, לכל הפחות קצת חלב ודבש שלא יזדקקו לפת חריבה במלח, ויש להם בגד נאה ללבוש כיאה לתלמיד חכם, מיד שבים כולם לעבדך באמת ובתמים.

כוונה נוספת יש בזה, שמבקשים מהשי"ת שיתן לבני ישראל מגדים ומעדנים כדי להראות העמים והשרים את חשיבותם של בני ישראל אשר אביהם שבשמים אוהב אותם ומשגיח עליהם בעינא פקיחא ונותן להם כל צרכם ומחסורם, ועי"ז ישמעו רחוקים ויבואו לעבוד את ה'.

וזהו נתנית טעם לדבר שהקב"ה שופט ביום זה על המחיה ועל הכלכלה, כיון שזהו לצורך מלכותו יתברך, שיראו גם קטני הדעת והרחוקים כי יש אלקים שופטים בארץ.

(עפי"י שו"ת 'דברי יציב' או"ח סימן רנב-רנג, דרשות חורש"י תבא תשד"מ, 'שפע חיים' לראש השנה מאמר מד ומאמר סו)

כל סעודתנו ומאכלינו בראש השנה - תפילות ובקשות לפני השי"ת

נראה לבאר המנהג לאכול בליל ראש השנה 'סימנים', וכמאמרם ז"ל (כריתות ו א) השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי, כי ביום הזה ביום הזה בכל מעשינו מכוונים לאיזה כוונה, וכן כל סעודתנו ומאכלינו בראש השנה אינם אלא תפילות ובקשות לפני השי"ת.

יש לנו שפה חרישית שרק אבינו שבשמים מבין אותה

והנראה בהקדם לבאר ענין מצות תקיעת שופר, דיש להבין אמאי מעלימים הגניחה והייללה בקול שופר ואין אומרים במפורש את המבוקש, ואף שטמונים בזה רזין עילאין מ"מ גם על פי פשטות ראוי לנתנת טעם.

ויבואר על פי המסופר על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, שפגש פעם ביום היריד באיש אחד שהיה ממחר בתפילתו ומבליע התיבות בהחפזו ללכת לדרכו. בגמר תפילתו ניגש אליו הרה"ק ופנה אליו כשהוא ממלמל בשפתיו קול הברה שאינה מובנת, ולפשר תמיהתו של הלה אמר לו הרה"ק, הלא כדברים האלה דברת עתה לפני קונך ואיך תצפה שיתקבלו תפילותיך כשגם אתה אינך מבין דיבורים כאלו.

והלה שלא הכיר את בן שיחו, ענהו על פי משל לתינוק שטרם התחיל לדבר אשר דרכו לפטפט בחצאי מילים שאינם מובנים, ורק אמו מכירה ומבינה קול צעקותיו מתי רוצה לאכול או לשתות וכדומה, וכך אבינו שבשמים יודע ומכיר את מבוקשינו גם מתוך דיבור בהבלעה. והרה"ק מבארדיטשוב שמח בתשובה זו וקבלו באהבה למליצת יושר על ישראל עם קדוש, באמרו שמימיו לא נצחו אדם זולת אדם זה.

השי"ת מבין בקשותינו מתוך קול השופר

ולזה בבוא יום ראש השנה, ואדם מישראל מתבונן בעצמו על דיבוריו שנפגמו בלשון הרע ורכילות וכדומה, הריהו נאלם דומיה מלבוא ולדבר עוד אל המלך, ולכן נתנה לנו התורה עצה לתקוע בשופר הרומז על גנוחי וילולי, והשי"ת כבר מבין את בקשותינו מתוך קול השופר. ואף שבסידור (האריז"ל) מבואר הרבה כוונות על התקיעות, כנגד אברהם וכנגד יצחק וכו', ואין אתנו יודע עד מה, אבל אנחנו תוקעים בשופר כפי הבנתנו הדלה ואבינו שבשמים כבר מצרף את מחשבותינו לטובה.

ויש בזה התחזקות גדולה שיש לנו שפה חרישית שרק אבינו שבשמים מבין אותה, בבחי' ואז אלם בשיר ירון (פיוט 'דוי הסר'), דבזמן שאין לנו נביא, בבחינת ניב שפתים (ישעיה נז יט), ואין יודעים עד מה בהתגלות חלום הלילה, ונוסף לכך גם בחינת דיבור הוא בגלות כמו שהיה במצרים כנודע מפנימיות התורה (ספר הליקוטס להאריז"ל פרשת בא ד"ה למען שתי; ועיין זוה"ק ח"ב כה ב), אזי אנו מדברים אל השי"ת ברמזים וסימנים.

ולכן בליל ראש השנה אוכלים סימנים, כי ביום זה אנו מסדרים את בקשותינו על פי רמזים וסימנים, ואבינו שבשמים המבין את רמיותינו יקבל את תשובתנו ברחמים וברצון.

בני ישראל מבינים רמיותיו של הקב"ה בכל מאורע

אכן זהו באפשרי רק אצל בני ישראל עם קרובו, כיון שגם הם מבינים רמיותיו של הקב"ה ובכל מאורע שקורה בעולם הם רואים בה סימן מסויים באמרם השתא אתי משיחא, ושאז יש עת רצון לבקש רחמים או שזהו סימן לחזור בתשובה וכדומה, ולכן גם הם רשאים לדבר אל השי"ת ברמיזא, וע"ד המבואר בגמרא (חגיגה ה ב) ר' יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר, אחוי ליה ההוא אפיקורסא וכו', אמרו גברא דלא ידע מאי מחווי ליה במחוג יחוי קמי מלכא, אפקוהו וקטלוהו עי"ש, ואם כך ברמז לחברו בפני המלך, על אחת כמה וכמה לרמוז אל המלך בעצמו ולפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ויורמו בכתוב, **תקעו בחודש שופר**, שמצות תקיעת שופר היא בבחינת **בכסה ליום חגנו**, רצ"ל בכיסוי והעלם ובדרך רמז. וסיבת הדבר, **כי חק לישראל**, מה שנראה כחק ודבר סתום ואין לו מובן, **הוא משפט לאלקי יעקב**, שבזה אנו מדברים ונשפטים אצל אלוקינו שבשמים, שהוא לבדו מבין את מעשינו וכוונותינו, ובעוד שהמלאכים סוברים שאנו אוכלים ומתענגים ביום הדין הזה, הקב"ה יודע האמת שאנו מתפללים ומשוחחים עמו.

(עפי"י 'שפע חיים' לראש השנה מאמר עז. ועיין עוד שם במאמר עב, ביאור מנהגנו לאכול ה'סימנים' דייקא בליל ראשון, ובליל שני מרבים ב'פירות חדשים'. כי ביום הראשון כל בקשותינו הם רק על 'רוחניות', ואילו ביום השני התפילה היא על עיני 'גשמיות' [דבאמת גם זה רוחניות]. להמשיך שפע פרנסה לישראל. ועל זה יכולים לבקש רק אחר התיקונים הגדולים שפועלים בני"י ביום הראשון של ר"ה, שעל ידם מסירים את זוהמת הפירות מחטא אדה"ר, ועל כן מברכין עליהם 'שהחינו' בליל שני, וממתיקים עוד יותר להשפיע שפע קדוש על בני"י. עי"ש בארוכה)

צואר בהרוזים אלו הפייטנים

(יל"ש שה"ש רמז תתקפג)

בעקבות דבריו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ש"בצאנו הקפידו מאד שלא להחסיר שום פיוט", הלכנו בינות לדברי קדשו בכמה מקומות, ללמוד מעט על הפולמוס בין הקדמונים אודות אמירת הפיוטים אשר נסוב בעיקרו אודות הקושי בהבנת פירוש המילות, אשר אכן מחייבת את האומרים אותם להכין עצמם קודם, ועל משמעות דברי הפוסקים כי הפיוטים נתייסדו על פי חכמת הקבלה לענין זה ■ על "עירובין תורה ותפילה" שדנו בו הפוסקים ביחס להפיוטים שנתייסדו על מדרשים והלכות ■ על קדושתם של הפיוטים "שהן מקריבין ישראל לאביהם שבשמים", ועל סגולתן המיוחדת לעורר רחמים ורצון, ללבון עזונותיהם של ישראל, להמשכת ישועות, ולאריכות ימים - ומאידך, העונש הנורא שנענשו בו אלו שקיצרו באמירת הפיוטים

הנהוג אצלנו מקדמת דנא לומר כל הפיוטים כסדרן, אך מבקש "מכל הבאים להתפלל בתוכינו שילמדו להבין פירוש המלות", כך גם בדברי קדשו לעיל מיניה: "וצריך כל אחד ללמוד ולשנן לעצמו לדעת על כל פנים פירוש המילות שבפיוטים לסליחות וקרבן, שבדרך כלל המה בכתובים בקוצר אמרים ורמזים, והרבה צריך ללמוד כדי להגיע לידי הבנת פשוטות הכוונה, ובעוונותינו הרבים כל אחד טרוד בעסקיו ואומרים את הסליחות במהירות וחפזון בלי כוונה". (מדברי קדשו בשחורש"י נצוי" תשל"ט שם)

כפי שכבר מזכיר רבינו שם, כך אנו מוצאים בדבריו של האבן עזרא - שהוא שהוא היה מראשוני וראשי המתנגדים לאמירת הפיוטים, ובפירושו לקהלת (פרק ה) על הפסוק אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, מאריך שם בדברים חריפים נגד הפייטנים והפיוטים - אשר פותח את דבריו שם בדברים אלו: אל תבהל על פיך - אל יוציא פיך מלין לפניו בביתו בכהלה, ולבך אל ימהר כי אם תבינו, כי הלב כמו אובד ותועה בעסקי העולם... על כן חייב אדם שיתפלל שישמור פתחי פיו ויחשוב בלבו שהוא עומד לפני מלך, ביזו להחיות ולהמית, על כן אסור שיתפלל אדם ויכניס בתוך תפלתו פיוטין לא ידע עיקר פירושו, ולא יסמוך על המחבר ברצונו הראשון... מלבד דברים אלו, מרבה האבן עזרא בעוד "ארבעה דברים קשים" נגד פיוטי ה"קליר", על שרוב דבריו הם בחידות ומשלים, וכן על אשר הם בלולים בלשון התלמוד שאינו בלשון הקודש, גם משיג הוא על גיאאות שונות אשר מצא בפיוטים, ועל "שכל פיוטיו מלאים אגדות ומדרשות... אין ראוי להתפלל אלא על דרך הפשט, ולא על דרך שיש לו סוד...".

טענתו העיקרית של בעל האבן עזרא היא בכך שתפילה חייבת להיות ברורה ומבוארת, ולא מלאה במילים אשר מובנם קשה. טענתו זו מתייחסת אל עצם לשונם הקשה של הפיוטים, אך כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מציינ שם, כי "הגם שרבים חלקו על שאר דבריו שם (עיי' נתיבות עולם למהר"ל מפראג נתיב העבודה פי"ב, זכור לאברהם סי"ג, ועוד הרבה), אך

היו אומרים בצאנו" (מדברי קדשו בשיעור חורש"י פרשת צו תש"ל). בהקשר זה סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע כי "פעם אחת היה, שלפי סיבה, שאי אפשר לאמרה אותה ברבים, נסע הרה"ק מראדומסק אל זקה"ק מצאנו זי"ע לחג השבועות, ואתו באו שלש מאות חסידים שכבר באו אליו לשהות בצל קדשו בחג השבועות, וכולם באו יחד עמו לצאנו. וזקני הק' שכבר היה אז בימי זקנותו כיבד אותו ביותר הכבוד. וכאשר כיבד אותו להתפלל תפילת שחרית לפני התיבה, נענה הרה"ק מראדומסק אל זקה"ק ואמר, שימחול לו אבל הוא אינו רגיל לומר הפיוטים. אמר לו זקה"ק: "אם אתם תתפללו לפני העמוד אני מסכים שלא יאמרו פיוטים!". (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מציינ בזה כי "חידוש הוא אשר יותר זקני הק' על אמירת הפיוטים בבית מדרשו"). ושלא אותו זקני הק' שיתפלל לפני התיבה בבית המדרש הגדול, אך זקני הק' התפלל בביתו במנין מצומצם כי הוא עצמו רצה לומר הפיוטים".

(לשלימות הדברים נצטט בזה גם את המשכו של אותו מעשה, כפי שסיפרו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שם: "ואכן הרה"ק מראדומסק התפלל שחרית אז לפני העמוד, ושמעתי מכ"ק אדמו"ר זי"ע שהוא היה נוכח שם, ש'העולם' נשאר להתפלל בבית המדרש ולא נכנסו להתפלל עם זקני הק', ותפילתו הנאדרה בקודש של הרה"ק מראדומסק נשארה בזכרון אצל כל אחד, שהיתה תפילה מיוחדת בקול גילת ורנן, והשירה היתה ממש כשיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש. - וכשישב הרה"ק מראדומסק בשולחנו של זקה"ק ישב בפחד ובריאה ולא הזיז ידיו ורגליו. וכשזקני הק' גמר לערוך את שולחנו וחזר לביתו וכנהוג היו החסידים מלויים אותו בקול זמרה, היה גם הרה"ק מראדומסק עומד בין מקהלות החסידים ושר יחד עמהם כחסידי מן המנין. וכך ליה את זקני הק' מבית המדרש עד לביתו).

**בקשתו של כ"ק אדמו"ר זי"ע להבאים
למחיצתו: "ללמוד פירוש המלות
שבפיוטים והסליחות"**

עם זאת, מסיים רבינו שם, כי "אנחנו נחזיק במנהג

**השיבו ממתנתא דרקיעא: "הדיבורים
של בני ישראל הם יקרים מאד מאד"**

פולמוס רחב הקף אנו מוצאים, כבר בכתביהם של הראשונים וגדולי הדורות, אודות אמירת הפיוטים בסדר התפילה. טרם נפנה אל גוף הדברים נציין בזה את עדותו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, כי "ידוע שבצאנו הקפידו מאוד על אמירת כל הפיוטים, וזקני הק' זי"ע היה 'מרעיש עולמות' אם קרה פעם שחיסרו מלומר איזה פיוט" (מדברי קדשו בשיעור חורש"י פרשת נצבים - וילך תשל"ט).

כפי הנראה כונת רבינו זי"ע היא על המסופר בהנהגות מרן ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע לפסח, שנדפסו בהגדת "דברי חיים", שם מצאנו דברים אלו: "כשחל ערב פסח בשבת, ציוה רבינו לומר הפיוט של שבת הגדול בשבת הקודם. בשנת תרל"ו - שנת ההסתלקות של רבינו, חל ערב פסח בשבת קודש, ורצה רבינו שיאמרו היוצר של שבת הגדול בשבת הקודם, כדי שידעו דיני הכנה של פסח קודם הפסח, כיודע. והקהל לא ידעו מזה משום שכבר היה אז עשרים שנה שלא חל ערב פסח בשבת (שלא היה ערב פסח בשבת משנת תרט"ז עד תרל"ו עשרים שנה, ואלו שכתבו שכבר עבר עשרים ותשע שנה כיודע שהם טעו, שאי אפשר להיות ריחוק משבת ערב פסח לשבת ערב פסח אחר יותר מעשרים שנה. הערת המו"ל בהגדת "דברי חיים" תשי"ב), ויהי בשבת קודש שלפני שבת ערב פסח, כשעמד רבינו להתפלל שמונה עשרה דלחש, צוה להשי"ץ שיתחיל השמונה עשרה דחזרת הש"ץ. וסבר רבינו שהשי"ץ יאמר יוצר, ולא אמר החזן יוצר כי לא ידע. ואחר תפילת שמונה עשרה צעק רבינו מאוד, מדוע לא אמרו יוצר? האם גם אצלי לא יאמרו עוד יוצר? אינני צריך לחסידים כאלו! - עוד שם בשמו של מרן ה"דברי חיים": "שאלו במתנתא דרקיעא אם לומר היוצר שבין הקדושה, והשיבו מן השמים, הדיבורים של בני ישראל הם יקרים מאד מאד".

כך גם מציינ כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע במקום אחר, ש"בצאנו הקפידו מאד שלא להחסיר שום פיוט, ואפילו הפיוטים הארוכים שבתפילת גשם וטל

בזה כולי עלמא מודו שיש להשתדל להבין פירוש המילות, כי מה יתרון באמירה כשאנו יודע מה שממלמל בשפתנו. אולם האף אמנם כי "כולי עלמא מודו שיש להשתדל להבין פירוש המילות", עם זאת עדיין חלוקים הם עם האבן עזרא, שלדעתו מסיבת מיעוט הכונה אנו שוללים את אמירתם לגמרי, אך לדעת שאר הפוסקים, אף כי דעתם שיש להשתדל להבין פירוש המילות, מכל מקום אין אנו שוללים את אמירת הפיוטים מחשש העדר הכונה.

טעם הדברים בזה, כפי הנראה, הוא משום שהפיוטים נתיסדו על פי חכמת האמת והקבלה, כמו שכתב בשו"ת "חיים שאל" (ח"א סי' כ"ח) וזה לשונו: "וכבר נודע תוקף גדולת פיוטי אשכנז המיוסדים על החכמה האמיתית כאשר דיבר בקדשו רבינו האר"י זצ"ל. וכתבו משם רבינו מהר"א מגרמיזא בעל הרקח זצ"ל, **כי כל עניני פיוטיהם ודקדוקיהם קבלה איש מפי איש ורב מרב**..." (וראה גם במגן אברהם סי' ס"ח שכתב: "ובשבלי הלקט סי' כ"ח) האריך בשם גאונים שמצוה לומר פיוטים, וכשפייט ר' אלעזר וחיות אשר הנה וכו' ליהטה אש סביבותיו, עכ"ל"). כך גם אנו מוצאים כי הפיוטים נקראו "קרובות", כיון "שהן מקריבין ישראל לאביהם שבשמים", וכמו שכתב בפרי מגדים (סי' מ"ג מ"ז סק"י), ובבית יוסף (סי' ס"ח) מבואר גם, כי יש באמירת הפיוטים סגולה להמשיך ישועות, שלכך היו קורים את הפיוטים שהיו נוהגים לומר באמצע ברכות ק"ש בשם "קרוב" ו", כי הוא ראשי תיבות: **קול רנה וישועה באהלי צדיקים**, עיין שם (אך ע"י במעדני יו"ט על הרא"ש שכתב שנתחלפו האותיות, והפיוטים שנקראו "קרובות", החליפום ב"קרוב" ו"), ולכן, אף כי מזהירים ועומדים אנו להשתדל להבין פירוש המילות, מכל מקום אין אנו שוללים את אמירת הפיוטים מחשש העדר הכונה, כי עצם אמירתם יש להם חשיבות רבה, ואף אם הם נאמרים בלא פירוש המילות אין למנוע מלאמרם, וכך הדברים מפורשים בשו"ת "שער אפרים" (מזקנו של החכם צבי, סי' י"ג).

"ברור אצלי, שעל פי סוד יש לפיוטים שייכות להעלאת התפלה למעלה"

יתירה מזו, אף כאשר דברי הפיוטים מיוסדים על עניני מדרש והלכות שונות, אשר לפום ריהטא נראה כי על דברים אלו לא שייך לומר את הדברים האמורים, דעתו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע כי ניתן לומר עליהם כדברים האלה, וכך הם דברי קדשו: "ברור אצלי, אשר על פי סוד יש לפיוטים אלו התקשרות ושייכות לענין העלאת אותה התפלה

למעלה, שבדרך סוד יש בהלכות אלו כוונת תפלה להשי"ת, וכמו שכתבו בהקדמה לדברי חיים על התורה - מבניו הקדושים - "כי שמענו מפיו הק' שגם בפלפול ההלכות לא אמר שום דבר רק אשר יוצדק חידוש זה גם לפי הקבלה", עיין שם, ועל פי קבלה יש באלו ההלכות רמזים גבוהים לבקש להמתיק ולהמשיך רחמים על כלל ישראל". (מדברי קדשו בפרשת נצו"י שם)

יש לציין, כי אכן כבר מצאנו לאחד מגדולי הדורות אשר תמה על זה, הלא הוא רבי יאיר חיים בכרך בעל ה"חיות יאיר" בספרו "מקור חיים" (סי' ס"ח) שבו הוא כותב: "וישוב בשמים ישחק על עירובין תורה ותפילה", הוא ממשיך שם וכותב: "ולדעתי לא יסדוהו המחברים רק לשליח ציבור, דאין קפידיא כולי האי, דכולנו בקיאים", גם סיבה היסטורית הוא מוצא לסיבה זו: "כי לא היו רשאים ללמוד בש"ס מפני הגזירה, ויסדוהו בתפילה דבר בעתו, כי המחברים קצתם ידועים ומפורסמים לגדולי הדור". כך הם גם דבריו של אחד מגדולי הראשונים, רבי יהודה הנשיא אלברצלונז, בספר העיתים (סי' קע"ג), שכתב: "... שפיוטין אלו שנהגו העולם למימרינו, חזי לנא לרבוותא שאמרו שלא נתקן אלא בשעת השמד בלחוד, מפני שלא היו יכולין להזכיר דברי תורה, כי היו גוזרין האויבים על ישראל שלא לעסוק בתורה, ועל כן היו חכמים שביניהם מתקנין להן בכלל התפילה להזכיר ולהזהיר לעמי הארץ הלכות חג בחג והלכות ימים טובים והלכות שבתות ודקדוקי המצות בדרך שבחות והודיות וחרוזות ופיוטים, והווי אמרי הכי עת לעשות לד' הפרו תורתך, אבל שלא בשעת השמד חזר הדבר לאיסורו ...".

עם זאת, עדיין נוכל לומר כדבריו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, כדי ליישב את מנהגינו אשר אומרים פיוטים אלו אף האידנא, שהרי נוכל לומר שאף אם עיקרן של פיוטין אלו נתקנו מפני גזירות השמד, עם כל זה, כאשר תקנו אותם גדולי וצדיקי עולם את הפיוטים הללו תקנום באופן אשר יועילו על דרך הסוד להעלות אותה התפלה למעלה, להמתיק ולהמשיך רחמים על כלל ישראל, ולכן אף אחר שבטלו הגזרות, ובטל הטעם העיקרי להזכיר ולהזהיר לעמי הארץ הלכות חג בחג, עדיין אוחזים אנו מנהג אבותינו בידינו לומר את הפיוטים, אשר יועילו לנו משום חלק הסוד שבו, אשר יועילו לנו להמשכת רחמים ולקבלת התפילה.

על דברים אלו, נוכל אולי להמליץ את דברי המדרש (יל"ש שה"ש רמז תקפג) "צוארך בחרוזים - אלו הפייטנים", וידועים הם דבריו של הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זצ"ל כי בפסוק זה "צוארך בחרוזים" יש רמז על החומרות שנהגו בהם ישראל, כי אף שנראים רחוקים מן המצוה הרי הם תכשיטין להמצוה, כי כל אברי האדם תכשיטיהן ולבושיהן יש להם שייכות למקום זה אשר הליבושם, לכסות

או כיוצא בזה, אך הצואר הוא מקום מיוחד לקבל תכשיט אף מדבר שאין לו שייכות למקום זה, שנוטלין אבנים טובות ומרגליות, אשר אינם לא לקור ולא לחום ולא לכסות רק לתכשיט. דבריו נאמרו לענין החומרות שנהגו ישראל בפסח בעניני אכילה אשר נעשית בצואר, אך נוכל גם להשתמש בהם על הפיוטים אשר גם הם נאמרים בצואר, כי אף כאשר הם חרוזים בדברי מדרשות אגדות או הלכות ונראים כמי שרחוקים מענין התפילה, הרי הם תכשיטין למצות התפילה.

"בצאנו היו היושבים ברובם תלמידי חכמים מובהקים ולכן נזהרו באמירת הפיוטים"

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מנמק את הסיבה לכך שבצאנו הקפידו על אמירת כל הפיוטים, כי "טעמם ועיקר כוונתם של הרבה קדושים שנהגו לדלג על הפיוטים הקצרים הוא, כי הפיוטים הגדולים כמו "ונתנה תוקף" וכדומה, חוברו בדרך כלל בלשון קל להבין, ואף שגברו דבריהם בסודות נעלמים, אבל על כל פנים הכוונות הפשוטות מובנים לכל אדם, אבל בשאר הפיוטים שרוב המון עם אינם יודעים להבין פירוש המלות מה בצע באמרתם ... ולהיות שבצאנו היו שם החבראי קדישא תלמידי חכמים מופלגים וכן היושבים ברובם היו תלמידי חכמים מובהקים לכן נזהרו באמירת הפיוטים". (מדברי קדשו בשיעור חורשי"י פרשת נצבים - וילך תשל"ט)

דברים אלו, כי עיקר כוונתם של הרבה קדושים שנהגו לדלג על הפיוטים הקצרים הוא מחמת חסרון כוונה, מצאנו בדבריו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע גם במקום אחר, ש"זו היתה סברתם של הצדיקים שמיעטו באמירת הפיוטים, היות שראו שהאידנא אין מכוונים בתפילה כדבעי וחוטפים הפיוטים בהבלעה, על כן העדיפו שלא לאמרם כלל, כי די לנו במה שפוגמים באמירת שמות הקודש בתפילה קריאת שמע ושמונה עשרה בלי לכיין כראוי". להמחשת דברים אלו משתמש רבינו ב"עובדא דהוה באחד מבניו של זקני הק' מצאנו בקטנותו, ש'חטף' את ברכת המזון במהירות, וזקני הוכיחו על כך, והשיבו הילד: "סמכתי עליך אבי, שאתה תעלה את הברכת המזון שלי...", אמר לו זקני: "כשאחד מברך ברכת המזון, אלא שאינו כראוי, יכול הצדיק להעלותו, אבל אתה הרי לא ברכת כלל ומה יש לי להעלות...". (רבינו מצייין שם כי כמונן ש"חס ליה לזרעא דאבא שלא בירך כלל, אלא שלא כוון בפירוש המילות"). (מדברי קדשו בס"ג שמות תש"מ).... - אגב, יש לציין בזה להמסופר, כי פעם אמר רביה"ק בעל ה"דברי חיים" לאב"ד דלימנוב הגה"צ רבי נתן גולדברג זצ"ל, כי בימי ראש השנה טוב להתפלל עם "בעלי בתים", שכן יש להם לבבות נשברים מכל מה שעבר עליהם במשך השנה, מה שאין כן החסיד סומך על רבו...".

יעמוד על הברכה

ידידנו הנכבד מאוד נעלה העומד לימננו בכל עת ועונה

הרב הגאון ר' **שלמה צבי גוטמן** שליט"א - ירושלים

אשר הרים מנדבת לבו להפצת הגיליון ברחבי תבל

יה"ר שיזכה לשנה טובה מתוקה ומבורכת להכתב בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום הוא וב"ב וכל משפחתו, אכ"ר.

גיליון זה הונצח לע"נ

אבי הר"ר מאיר בן ארי' ז"ל
נלב"ע יום ב' דר"ה תשנ"ז

תנצ"ה

הונצח ע"י בנו
מוה"ר שמעון לעמל הי"ו

זכות הפצת התורה בירח האיתנים מוקדש לע"נ

הרה"ח ר' **צבי אלימלך יחיאל מיכל**
בחה"ח ר' אליהו ז"ל
נלב"ע כ"ח אלול תשנ"ז

תנצ"ה

דיני יו"ט

א. מותר להוסיף מים קרים למיחם חשמלי ביו"ט ואפ"ל במיחם שעובד על טרמוסטאט, וע"י הוספת מים יגרום שידלק נורה או גוף חימום יש להקל, כיון שזה רק גרם הבערה לצורך אוכל נפש, אך יזהר לא להוסיף הרבה מים בפעם אחת שלפעמים ע"י כך הגוף חימום ידלק באופן מיידי, אלא יוסיף בכל פעם מעט מים שלא ישפיע באופן מיידי על הטרמוסטאט, ובכל אופן אסור להוסיף מים ביו"ט א' לצורך יו"ט ב'.

ב. בכל האופנים שמחמירים בפתחת מקרר בשבת מחשש הפעלת חיישנים למיניהם צריך להחמיר בזה גם ביו"ט כמו בשבת, ואפ"ל כשפותח את המקרר לצורך או"ג מ"מ הרי אסור להוציא אש חדשה אפ"ל לצורך או"ג והפעלת החיישנים למיניהם נחשב כהוצאת אש שאסור ביו"ט אפ"ל לצורך או"ג (ול"ד למה שכתבנו בסעי' א', ומשום שבמקרה יש פעולות הנעשות ע"י פתיחת הדלת שאינם בגדר צורך או"ג, וגם יש פעולות הנעשות בו זמנית עם פתיחת הדלת ואינן נחשבות לגרם).

ג. אמירה לעכו"ם ביו"ט דינה כמו בשבת, ואף שהפעלת מכשיר חשמלי ביו"ט אפ"ל במכשירים שיש בהם גוף חימום אינו אסור רק מדרבנן, מ"מ גם אמירה לעכו"ם באיסור דרבנן אין להתיר רק במקום צורך גדול או הפסד כמו בשבת.

ד. גם אלו שנהגים להקל לעשן ביו"ט מ"מ כיון שלדעת הרבה פוסקים טעם ההיתר משום שזה נחשב לצורך רפואה או צורך גדול מצרכי הגוף כיון שרגיל לזה מאוד בימות החול, ומותר שהותרה הבערה לצורך או"ג הותרה גם לשאר צרכים שאינם או"ג, ועפ"י דעת כמה פוסקים להתיר עישון ביו"ט, אך כל ההיתר הוא באופן שמרגיש באמת צורך לעשן אך פעמים רבות מעשנים רק כדי להעביר את הזמן או שרואה חבירו מעשן, ולכן הוא מחליט לעשות כמוהו באופן זה לכל הדיעות אין שום היתר לעשן, וצריך לזהר בזה שזה נוגע לאיסור דאורייתא.

ה. י"א שביו"ט אין איסור לחולה לקחת תרופות למיניהם ואפ"ל באופנים שבשבת אסור ביו"ט מותר (שיטמ"ק ביצה כ"ב, וע"י דע"ת סי' תקל"ב), וי"א שיו"ט דינו כשבת לענין זה (מג"א סי' תקל"ב) ולמעשה יש להחמיר, ובמקום צורך גדול יש להקל אפ"ל באופנים שבשבת לא היו מקילים בזה (טעם המקילים דבשבת אסור חז"ל לקחת תרופות משום שחיקת סממנים שאיסורו משום טחון, ומשא"כ ביו"ט שמותר לטחון לצורך או"ג ורק חז"ל אסרו לטחון ביו"ט מיני מאכלים שאינם מפגיגים טעם אם יטחנו אותם מעיו"ט אבל מה"ת מותר לטחון לצורך או"ג וידוע הכלל במלאכת יו"ט שמלאכת שהותרה לצורך או"ג מותר גם לשאר צרכים שאינם או"ג [ויש בזה הרבה פרטי דינים] ואף שלא הותרה מלאכה ביו"ט רק בדבר השווה לכל נפש ס"ל לדיעה זו שצרכי רפואה נחשב לשווה לכל נפש וכיון שמותר לטחון לצרכי רפואה פשוט שלא שייך הגזירה של שחיקת סממנים, וטעם המחמירים או משום דס"ל שצרכי רפואה אינו נחשב לשווה לכל נפש, או דגדינן יו"ט אטו שבת [ע"י שו"ת שבה"ל ח"ח סי' פ"ב].

ו. גפרורים ביו"ט הם מקצה ככלי שמלאכתו לאיסור ואף שביו"ט מותר להעביר אש ע"י גפרור אך מכיון שעיקר מטרת הגפרור הוא להוציא אש חדש וביו"ט אסור א"כ עיקר מלאכת הגפרור היא לאיסור ואם נשאר על השולחן אסור לטלטלן אם לא לצורך מקומם, גפרורים משומשים יש להחמיר בהם שהם מוקצים מחמת גופם (ע"י סי' תק"ב סעי' ג').

דיני רחיצה ביו"ט

א. מותר לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת מקצת גופו י"א משום שרחיצת מקצת גופו כיון שזה צורך הגוף דינו כאוכל נפש שהותרה ביו"ט, וי"א שההיתר עפ"י הכלל דמתוך שהותרה מלאכת בישול לצורך או"ג הותרה גם לשאר צרכי הגוף, אבל אסור לחמם מים לצורך רחיצת כל הגוף, י"א שאיסורו מן התורה ומשום שרחיצת כל הגוף הוא דבר שאינו שווה לכל נפש רק למענוגין בלבד ולא הותרה מלאכת אוכל נפש רק בדבר השווה לכל נפש, וי"א שאיסורו רק מדרבנן שאף שרחיצת כל הגוף הוא דבר השווה לכל נפש אך מ"מ אסור חז"ל לחמם לצורך כל הגוף משום גזירת הבלנין שהיו מחממים מים באופן אסור.

ב. י"א שאף שאסור לחמם מים לצורך רחיצת כל גופו וכשרוצה לרחוץ כל גוף התינוק אסור להוציא מים חמים מהברז אפ"ל אם לא יכנסו מים קרים לדוד ומשום שכשמוציא מים מהברז ומערבב מים חמים בקרים והמים הקרים מגיעין למצב שיס"ב הרי נתבשלו המים ביו"ט, ואסור לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת כל הגוף, וגם אסור לרחוץ במים אלו, אך אם רוחץ מקצת גופו מותר לו להוציא מים מהברז שהרי מותר לחמם מים לצורך רחיצת מקצת הגוף.

ה. בשבת אסור להתרחץ גם במים קרים מכמה טעמי: א. איסור הוצאה שמא יצא כשעל גופו ושערותיו מים, ב. משום איסור שיטה שגזרו חז"ל שמא יבוא לעשות חבית של שיטין, ג. משום איסור סחיטה שיסחוט שערותיו בשבת ונחלקו הפוסקים אם ביו"ט גם יש להחמיר שלא לרחוץ בצונן והמיקל יש לו ע"מ לסמוך.

א. מותר לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת מקצת גופו י"א משום שרחיצת מקצת גופו כיון שזה צורך הגוף דינו כאוכל נפש שהותרה ביו"ט, וי"א שההיתר עפ"י הכלל דמתוך שהותרה מלאכת בישול לצורך או"ג הותרה גם לשאר צרכי הגוף, אבל אסור לחמם מים לצורך רחיצת כל הגוף, י"א שאיסורו מן התורה ומשום שרחיצת כל הגוף הוא דבר שאינו שווה לכל נפש רק למענוגין בלבד ולא הותרה מלאכת אוכל נפש רק בדבר השווה לכל נפש, וי"א שאיסורו רק מדרבנן שאף שרחיצת כל הגוף הוא דבר השווה לכל נפש אך מ"מ אסור חז"ל לחמם לצורך כל הגוף משום גזירת הבלנין שהיו מחממים מים באופן אסור.

ב. י"א שאף שאסור לחמם מים לצורך רחיצת כל

מרבח בהידודא

שאלות לחידודא בהלכות השכירות - מאת הדומ"ץ הרה"ג ר' מרדכי חיים אריה לוינשטיין שליט"א

שאלה: וילון\סדין התלוי בסוכה, ומתנענע ברוח, האם מותר לאכול ולישון בסוכה?

תשובות ניתן לשלוח למערכת בפקס: 09-9743223 או לדוא"ל: a0214373683@gmail.com

תשובה לשאלה מפר' כ"תבא

השאלה: קי"ל בשו"ע (סי' צ"ז) שאסור לאפות לחמניות חלביות בכמות גדולה מחשש שמא יטעה ויאכלם עם בשר, ומותר לאפות בכמות קטנה ליום אחד בלבד, מה הדין באופן שאפה ליום אחד ונשאר קצת מהלחמניות ליום אחר, האם הלחמניות שנשארו נאסרו באכילה?

תשובה: עיני דרכי תשובה (ס"ק ה') שהביא מעורגת הבושם שנוטה לומר שאם מתחילה עשה פת מועטת לבני בבית ואח"כ הלכו מקצתם ונשאר לחמניות אין חוזר ונאסר שבשעת עשייה אפה בהיתר, עיני שם שמסופק בזה, ולכן יכול לעשות עכשיו סימן על הלחמניות שנשארו, ואף שבד"כ אינו מועיל לשעות סימן לאחר אפיה זה דווקא אם נאפה באיסור שבוז זה אין מועיל לעשות היכר לאחר אפיה, ומשא"כ בנידון דידן שנאפה בהיתר מועיל לעשות סימן גם לאחר אפיה.

<p>גיליון זה נדבת ידידנו הנכבד מאור נעלה מוה"ר יקותיאל יהודה וולנר הי"ו קריית צאנז, נתניה לרגל השמחה במעונו שמחת הולדת הבת ני"ו בשעטומ"צ ובמז"ט יה"ר שיזכה לראות מכל יו"ח דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב נחת דקדושה</p>	<p>גיליון זה נדבת ידידנו הנכבד מאור נעלה הרב שלמה בעלז שליט"א - קריית צאנז, נתניה ר"מ בקביעת עיתים לתורה ובנו מוה"ר יהודה הי"ו - עת"ק צפת לרגל השמחה במעונו שמחת הולדת הבת - הנמדה בשעטומ"צ ובמז"ט יה"ר שיזכה לראות מכל יו"ח דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב נחת דקדושה</p>	<p>גיליון זה נדבת ידידנו הנכבד מאור נעלה הרה"ח אהרן חיים יעקב פרידמן הי"ו קריית צאנז, נתניה לרגל השמחה במעונו שמחת הולדת הנכד בן לבנו דוד שלמה ני"ו בשעטומ"צ ובמז"ט יה"ר שיזכה לראות מכל יו"ח דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב נחת דקדושה</p>	<p>גיליון זה נדבת ידידנו הנכבד מאור נעלה מוה"ר יקותיאל יהודה הולצר הי"ו קריית צאנז, נתניה לרגל השמחה במעונו שמחת הולדת בנו בכורו כמר רפאל יהושע העשיל ני"ו בשעטומ"צ ובמז"ט יה"ר שיזכה לראות מכל יו"ח דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב נחת דקדושה</p>
---	--	---	--